

Föräldrakrafts helgläsning: Tänk om Hamlet satt i rullstol

Skrivet av Sara Bengtsson

2007-10-05

–I antikens Grekland spelades kvinnor av män, i det tidiga Hollywood spelades vita av svarta, nu är det dags för funktionshindrade att ta plats på scenen, säger Jonas Franksson.

Han spelar huvudrollen i pjäsen "När solen går i moln" som vänder sig till gymnasieungdomar och är ett samarbete mellan teatergruppen Teater De Vill och DUNS (De unga med neurologiska funktionshinder i Sverige).

Pjäsen handlar om sjuttonåriga Karl som kommer hem till lyxvåningen i Stockholm efter en mopedolycka. Han har blivit förlamad från midjan och neråt och brottas mot sin egen sorg, vännernas svek och föräldrar som inte verkar bry sig.

Jonas Franksson i en scen tillsammans med Harleen Sandelin och Tomas Åhnstrand.

Foto: José Figueroa

Kvar finns två personer som står kvar vid hans sida, assistenten Ronny och femtonåriga Emma som var med vid olyckan. Ganska snart uppdagas att det inte bara är Karl som brottas mot frågor om livet, misslyckanden och en vilja att synas. Ronny kommer från en annan värld, är en "sådan där sosse", som Karl säger med förakt, och har stora svårigheter med att läsa.

–Det är lätt att tro att pjäsen skulle vara en "funktionshinderpjäs", med tanke på att det handlar om en kille som precis blivit förlamad. Men de livsfrågor som pjäsen tar upp berör alla. Vi vill visa att livet inte behöver bli sämre bara för att man har ett

funktionshinder, alla har vi samma problem och tankar. Men det kan bli lite mer annorlunda om man har en funktionsnedsättning, säger Jonas Franksson.

Han är mest känd från CP-magasinet som gick på tv 2004. Som programledare för programmet vann han Stora Journalistpriset samma år och har sedan dess verkat inom media på olika sätt. Idag föreläser han mycket. Han har även varit aktiv i förbundet Unga Rörelsehindrade som dess ordförande mellan åren 1998 och 2003.

–Det här är första gången jag arbetar som skådespelare. Som ung gick jag på ett

teatergymnasium, men sedan dess har jag inte spelat teater. Via en föreläsning om funktionshinder i det offentliga rummet fick jag kontakt med Teater De Vill som tyckte att jag skulle provspela för rollen, och det kunde jag ju inte säga nej till, skrattar Jonas.

Han berättar att han älskar utmaningar och alltid vill utvecklas. Jonas fick rollen och tackade ja, "för när jag väl fått rollen, då kunde jag ju bara inte säga nej", säger han med ett stort leende. För honom har det varit enkelt att sätta sig in i rollen, då han på många sätt kan känna igen sig själv från när han var 17 och hade frågor om kärlek, relationer och identitet.

-Jag kan känna igen mig i sökandet efter en identitet och hur det är att ha en personlig assistent omkring sig. Men sedan var det ju en utmaning att sätta sig in i Karls liv. Jag har ju aldrig bott i en lyxvåning i Stockholm och levt det liv som de ungdomarna gör. Det var nog det mest spännande, att sätta sig in i hans tänk, säger Jonas.

Jonas Franksson har en cp-skada, men vill visa världen att det inte är så konstigt, ändå. I "När solen går i moln" lägger han ner sin själ och visar den smärta man kan känna när livet inte blev som det var tänkt.

"Du skulle kunna sänka trottoarerna.

Bredda hissen så att man inte behöver släpas ner fyra våningar varenda gång man ska ut. Se till att färdtjänsten kommer i tid, ringa och skälla ut mina fega föräldrar som ändå aldrig bryr sig. Slå alla menlösa idioter på käften som står och glor med medlidande ögon. Framför allt så kan du massera min rygg så att den läks och blir hel igen. För det skulle vara väldigt roligt att kunna gå... Tror du att du kan göra det för mig?"

Så utbrister Jonas karaktär Karl till Emma, som spelas av Harleen Sandelin, när han blir trött på allt tjat om att hon vill hjälpa till. En mening som får liv och stark genomslagskraft när Jonas Franksson skriker, nästan spottar fram meningen förtvivlat.

I den lilla tränga teaterlokalen på Kungsholmen i Stockholm hamnar publiken mitt i den förtvivlade scenen och alla kan känna hur Karl känner för den stunden.

Men sedan blandar skådespelarna skickligt in humorn i pjäsen för att visa att visst, livet är ibland för jävligt, men mitt i all förvirran finns humorn och de fina stunderna som man ska ta väl vara på.

Ronny och Karl kommer inte alls överens först. Karl längtar efter sina föräldrar som aldrig är hemma, trots att han inte vill erkänna det. Och till råga på allt, han ska vara tvungen att umgås dygnet runt med en assistent som är hårdrockare och arbetarklass-sosse.

Men efter en förmaning från pappan över telefon bestämmer sig ändå Karl och Ronny för att försöka en gång till och utvecklar under pjäsen en djup och förstående vänskap. I slutet är det inte bara Ronny som hjälper Karl. Även Karl stöttar Ronny, då

han motiverar honom att åka till musikskolan i England som han kommit in på, trots att han är dålig på engelska och har svårt för att lära sig.

-Nu ska vi ut och turnera med pjäsen landet runt. Först kör vi i Stockholm en dryg månad och sedan ger vi oss ut till skolor. Alla kan beställa pjäsen, men den vänder sig främst till ungdomar, säger Jonas.

Före själva premiären hade pjäsen smygpremiär för högstadielklasser och Jonas menar att det är en större utmaning att möta yngre människor.

-De är roligare på det sättet att de inte har utvecklat de vuxnas tänkande. De skrattar när något är roligt, men kan även vara svårare att roa, säger Jonas.

Trenden är att fler teatrar tar in skådespelare med funktionshinder, säger Jonas Franksson, här med Harleen Sandelin.

Han menar att pjäsen är viktig för att belysa att alla är lika, oavsett om vi har ett funktionshinder eller inte. Alla går vi igenom samma kval och livsfrågor vid en viss ålder. Ungdomar med eller utan funktionshinder behöver alla hitta sin identitet och plats på jorden.

-Sedan är den här pjäsen väldigt viktig för att visa att även personer med funktionsnedsättningar kan spela professionell teater. I vår ensemble är vi blandade funktionshindrade och icke funktionshindrade och jag ser en viss förändring i Sverige, fler tar in skådespelare med funktionshinder, säger Jonas.

Han menar att det är en process och nämner diskrimineringen på teatern i Antikens Grekland och hur vita personer målades svarta i tidiga Hollywood-produktioner. Allt ändras och förbättras med tiden.

-Men när det gäller funktionshinder tar allt jämt sådan enormt lång tid. Det är konstigt att det inte går snabbare framåt. Teatern har alltid varit så stolt över att de skulle vara de som bryter alla traditioner och skapar nya uttrycksformer, river murar. Men när det gäller funktionshindrade verkar det som att man varit lite rädd, säger Jonas.

I pjäsen "När solen går i moln" spelar Jonas Franksson en kille som sitter i rullstol, precis som han själv gör. Jag frågar honom när det blir möjligt för personer med funktionsnedsättning att spela roller som inte bygger på att man har ett funktionshinder.

-Jag tror att det kommer. Men det kommer ta väldigt lång tid. Men varför skulle inte Hamlet kunna sitta i rullstol?

Ja, för visst är det så. I det moderna teater-Sverige görs manliga roller om till kvinnor och gamla Shakespeare-pjäser blir ravepartyn på scenen. Jonas menar att teatern på

många sätt har missat en stor tillgång hos en stor grupp människor.

–Det skulle ju vara jättespännande med en Hamlet i rullstol! I början skulle det vara nytänkande och häftigt och efter ett tag skulle man sluta tänka på att "oj, den killen sitter visst i rullstol".

–Teatern har gått miste om en stor tillgång hos människor med olika funktionsnedsättningar. Alla erfarenheter är en tillgång och personer med funktionshinder har många gånger fantastiska historier att berätta, säger Jonas Franksson.

Pjäsen går mot sitt slut och publiken har fått sig en ordentlig tankeställare. Emma, som känt en stor skuld för det som hänt och därför känt sig tvungen att umgås med Karl, har slutat träffa honom. Ronny är på väg mot det okända i England. Men ändå ser man glimten i Karls ögon. Han har förstått att livet kan bli bra, även om man inte kan gå, han vet att det bara kan bli bättre. Kanske tar han sig mod till att ringa Emma en dag för att säga förlåt för allt han sagt och försonas med henne. Kanske går han bara vidare i livet. Det förtäljer inte historien denna gång.

Efter jubel och applåder bjuder skådespelarna på ett samtalsseminarium. Man blandar scener med prat och drar med publiken i någon scen. Sedan pratar man om fördomar, identitetssökande och vad som är rätt och fel.

– Man hoppas ju självklart på att det ska leda till att motverka fördomar hos människor. Det är så väldigt roligt att arbeta med den här pjäsen. Vi kommer åka ut till ungdomar i hela Sverige och bjuda på ett smörgåsbord av livstankar. Det känns fantastiskt kul, säger en leende Jonas Franksson.

Fakta: När solen går i moln

Vilka: Teater De Vill i samarbete med DUNS (De unga med neurologiska funktionshinder i Sverige)

Skådespelare: Jonas Franksson, Harleen Sandelin och Tomas Åhnstrand.

Regi: Johan Bössman

Var: Scenen, Pipersgatan 4, Stockholm

Speltid: 60 minuter + 20 minuter seminarium.

Webbsida: www.teaterdevill.com **Telefon:** 08-652 08 01, 08-654 46 00

DUNS (De unga med neurologiska funktionshinder i Sverige)

Duns är en ungdomsorganisation inom NHR (Neurologiskt handikappades riksförbund). Medlemmarna inom

organisationen är upp till 35 år och har någon form av neurologisk skada eller funktionshinder. Webbsida:

www.nhr.se/duns

Telefon (Magnus Andersson, ungdomskonsulent): 08-677 70 26